

DE TELOORGANG VAN ONZE CULTUUR IS NOG NIET VOOR MORGEN

In een onschuldige housewarmingparty ziet Mia Doornaert de ondergang van de Europese cultuur. Een krachtig staaltje doemdenken dat nergens op slaat, vindt **BART VAN PEEL**. Nergens anders gedijen creativiteit, humor en cultuur beter dan in het zelfbewuste Europa van vandaag.

Europa is meer dan vrijen

BART VAN PEEL

Wie? Docent aan de Karel de Grote-hogeschool, freelance-journalist en filmmaker.

Wat? Een decadente ondergang van de Europese cultuur hoeven we nog niet met een te vrezen. Ons talent

voor zelfkritiek houdt ons met beide voeten op de grond.

Je zal Mia Doornaert maar uitgenodigd hebben op je housewarmingparty. Ze komt binnen en observeert zuinig het interieur waarin je sensualiteit en liefde voor koken heb gelegd. Daarna gaat ze in een hoekje zitten en broedt op een column (*DS 15 april*) waarin ze je deskundig fileert als een symptoom van een zieke beschaving.

Overall waar ze kijkt vindt ze voer voor deze mantra: Europa is een vermoeide oude man en de bevolking vlucht in hedonisme. We doen niets meer dan vrijen en vreten. Terneerslagen door de trage politieke besluitvorming, spiritueel leeg en zonder visionaire, daadkrachtige leiders. Een museum zijn we, vermolmd en steriel. Van onze decadente zwanenzang konden de Romeinen nog wat leren!

Wat een verschil met de bloeiende, vitale opkomende culturen in de rest van de wereld! Culturen die zich niet schamen over hun imperialistische verworvenheden. Die zelfzeker zonder de eindeloze overlegcultuur grote infrastructuurwerken aanvaatten. Die vooruit kijken in plaats van terugblikken. Denk je dat de Chinezen jaren blij-

ven mekkeren om een brug over een woonwijk? Of dat de Turken zich gaan verontschuldigen voor het Ottomaanse rijk? Voorwaarts gaan ze! In plaats van te vreten en vrijen houden ze zich ten minste bezig met economische en politieke verovering!

Uniek zelfbewustzijn

Kan iemand haar een glas geven en uitlegen dat de unieke zelfkritische manier waarop Europa omgaat met zichzelf geen teken is van existentiële verlamming. Het is net omgekeerd. Wij durven, als één van de enige culturen onszelf fundamenteel ter discussie te stellen. Die ingesteldheid is onze kracht, op cultureel, economisch en spiritueel vlak.

De kritiek op tatcherisme of kolonialisme bijvoorbeeld, is maar mogelijk omdat we als cultuur sterk staan en overtuigd zijn van onze uitgangspunten en richting. Niet enkel de loyaliteit naar de eigen groep is daarbij belangrijk, zoals in vele culturen, maar ook de waarheid en de ethiek. Waar anders dan in Europa vind je zo'n uniek zelfbewustzijn? En zelfbewustzijn is de weg naar echte spiritualiteit. Het dogmatische en escapistische van de grote religies hebben we afgeworpen. In andere plaatsen op de wereld woekert het als nooit tevoren.

Wereldwijd zijn we voortrekker in de ecologische beweging. Telkens legt Europa op internationale fora de lat hoger als het om klimaat gaat. Het Europese overlegmodel is een internationaal voorbeeld. De sociaal-democratie heeft hier overleefd. Van overall komen migranten om te kunnen floreren in ons maatschappelijk bouwwerk.

Voorbij het materialisme

Voor de grote uitdagingen van onze tijd: een samenlevingsmodel met verschillende culturen, de nood aan een spirituele her-

nieuwening en de ecologische malaise, is het uitkijken naar een antwoord van de Europese cultuur. Of zou u dit aan de Russen of de Chinezen willen overlaten? De opkomende landen moeten het platte materialisme vaak cultureel nog uitzweten. In Europa gloort een cultuur die het materialisme voorbij is.

Waar anders dan in Europa zijn zoveel mensen zo open en onbevangen op een intellectuele en spirituele zoektocht? Daarbij laven ze zich aan de tradities van andere culturen. Dat kan enkel omdat ze zelf stevig geworteld zijn. Er is een fantastische stroom van boeken, muziek, films en wetenschap die uit Europa stroomt en de rest van de wereld irrigeert. Hoeveel Bollywood-films hebt u al gezien? Hoeveel levende Chinezen kan u opsommen?

Wij durven, als één van de enige culturen onszelf fundamenteel ter discussie te stellen. Die ingesteldheid is onze kracht

Wij koesteren het individualisme en de diversiteit. De erfenis van de romantiek, met de spirituele potentie van het emotioneel leven, wordt gekoppeld aan een rigoureuze ratio. Het resultaat is een explosie van creativiteit, humor en muziek.

Kom dus uit de zetel, Mia, en feest mee. Nergens anders dan in het Europese huis drukken we de critici immers zo nauw aan de borst.

GERT PEERSMAN

KOPEN IS NIET PER SE BETER DAN HUREN

Er is heel wat heisa over een studie van de Europese Centrale Bank waaruit blijkt dat een modaal Belgisch gezin bijna twee keer zo rijk is als zijn Europese tegenhanger. Het gaat over alle gezinsbezittingen, inclusief vastgoed, waarvan de schulden worden afgetrokken. Alleen Luxemburg, Cyprus en Malta scoren beter. Het meest verbluffende resultaat van de studie is echter dat de doorsnee-Duitsers de armste inwoner van de eurozone zou zijn. De wereld op zijn kop! Duitsland moet landen als Spanje en Cyprus redden, terwijl de gezinnen in die landen veel rijker zijn.

Een verklaring die in de media systematisch wordt aangehaald, is het bezit van een eigen woning. De vermogens zouden bij ons en in Zuid-Europa zo hoog zijn omdat de grote meerderheid van de gezinnen over een eigen woning beschikt, terwijl de meeste gezinnen in Duitsland een woning huren. Franz modaal had met andere woorden maar slimmer moeten zijn en een huis kopen in plaats van te huren.

Het is een volkswijsheid die we met de

paplepel hebben meegekregen: je hebt sowieso een dak boven je hoofd nodig, je kunt het dan maar beter kopen. De huur die je betaalt is een verliespost in vergelijking met het kapitaal dat je opbouwt door de gekochte woning af te betalen, luidt de redenering.

Maar die gedachtegang klopt niet. Je kunt evengoed het kapitaal om een huis te kopen in andere activa zoals aandelen en obligaties (of een vastgoedproduct!) beleggen, en met het rendement je huur betalen. Er is geen enkele reden om te geloven dat het financiële voordeel van een eigen woning, namelijk de uitgespaarde huur en de waardestijging van het huis, na correctie voor de risico's groter zou zijn dan het rendement op een alternatieve belegging. Huurder of eigenaar, dit maakt in essentie niets uit voor de opbouw van je vermogen.

Vanwaar komt dan de mythe dat een huis kopen interessanter is dan huren? Een gevolg van een hypotheeklening is dat je iedere maand verplicht bent om een bepaald bedrag af te betalen, waardoor je sneller de vinger op de knip zal

houden voor je andere bestedingen. Als je huurt, zal je daarentegen minder snel geneigd zijn om systematisch het verschil tussen een hypotheekaflossing en huishuur te sparen. Van een huis te kopen in plaats van te huren word je dus op zich niet rijker, maar wel van de discipline om minder te consumeren en meer te sparen die hier typisch mee gepaard gaat. Ook zonder diëtist kun je vermageren, maar voor velen lukt het beter door regelmatig bij de diëtist langs te gaan.

Er zijn wel enkele fiscale voordelen verbonden aan het kopen van een huis. Dat is het enige financiële voordeel voor een individuele huiseigenaar, maar kan nooit het verschil in vermogen tussen landen verklaren omdat de belastingen dan op een andere manier moeten afgedragen worden. Merk ook op dat er tegenover iedere Duitse huurder altijd een eigenaar staat die het pand als vermogen bezit.

Wat verklaart dan wel het verschil tussen de rijke Belg en de arme Duitser? Ten eerste zijn we nu eenmaal een welvarend landje waardoor het mogelijk is geweest

Het feit dat zoveel Belgen een huis bezitten, is mede mogelijk gemaakt door een gulle overheid die begrotingstekorten opstapelde

om veel vermogen op te bouwen. Een belangrijke reden is echter de overheid. Om het vermogen van een gemiddelde Belg te becijferen, moeten we eigenlijk ook de staatsschuld in rekening brengen. In het verleden hebben wij veel meer van de overheid gekregen dan dat we ooit hebben afgestaan. Niet moeilijk dat we veel hebben kunnen sparen. We hebben dat spaargeld vooral in bakstenen gesto-

VAN
KAPITAAL
BELANG

en vreten

Het monument ter nagedachtenis van van de jodenvervolging in Berlijn. Europeanen zijn niet te beroerd zichzelf kritisch te bekijken. © Flip Franssen/Hollandse Hoogte

ken. Dat zoveel Belgen een huis bezitten, is dus een gevolg van ons spaargedrag, eerder dan oorzaak van onze rijkdom, en is mede mogelijk gemaakt door een gulle overheid die de begrotingstekorten opstapelde.

Het Duitse spaargeld zit daarentegen veel meer bij de overheid. Hun regeringen zijn minder kwistig geweest, waardoor de gezinnen er ook minder hebben kunnen sparen. Zij hebben daardoor wel een stevige fundering gelegd om later van een rianter overheidspensioen en gezondheidszorg te kunnen genieten, terwijl wij onze staatsschuld zullen moeten afbetalen. Een deel van onze bakstenen is met andere woorden niet meer dan een luchtkasteel. Als je ook de overheidsschuld meerekent, dan is er meer nivellering van de vermogens tussen eurolanden.

Gert Peersman is hoogleraar economie, verbonden aan de UGent. Zijn column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.

CORRECTIES & AANVULLINGEN

Steenmarter. Steenmarters zijn roofdier-tjes, geen knaagdiertjes (*DS 13 april*).

Geestesziek. In de opiniebijdrage van Michael Verstraeten ('Iedereen rechter?', *DS 15 april*) staat in de derde zin het woord 'niet' te veel. Dat moet zijn: 'Een geesteszieke is daartoe in staat, vinden ze.'

Artsen. Jacques De Grève (*DS 12 april*) is voorzitter van de beroepsvereniging van de Belgische oncologen, niet van de cardiologen.

Comedians. Het managementbureau Pretpraters is niet overgenomen door Woestijnvis, het productiehuis heeft er een minderheidsparticipatie in. Het programma *Uitzonderlijk vervoer* begint overigens vandaag, niet gisteren (*DS 15 april*).

'We bevinden ons midden in een desastreuze ontwikkeling die we nu nog niet herkennen.'

Terwijl we de fouten uit het verleden bestuderen, zoals die van de bankencrisis, slaan we een heleboel waarschuwingen vandaag in de wind, schrijft columnist **MAXIM FEBRUARI** (in NRC Handelsblad).

COLUMN
PAUL MAGNETTE

(MENTALE) CRISIS

Het collectieve geheugen onthoudt van de grote crisis van 1929 beelden van geruïneerde rijken die uit de ramen sprongen van de wolkenkrabbers waar ze hun loopbaan en hun reputatie hadden opgebouwd. Voor miljoenen mensen was de financiële crash een totale, uitzichtloze catastrofe. De crisis van 2008 heeft zelden aanleiding gegeven tot dergelijke dramatische wanhoopstaferelen. Dat is voor een stuk aan de staatsinterventie te danken. Omdat de politieke leiders en de experts van de financiële instellingen lessen hebben getrokken uit de vorige crisissen, heeft de bankencrisis geen brutale, complete instorting van de economie veroorzaakt zoals in de jaren dertig.

Het grote verschil tussen de crisis van het interbellum en de crisis die we vandaag kennen, is dat we nu een sterke sociale zekerheid hebben die voorkomt dat de directe en indirecte slachtoffers van de crisis van de ene dag op de andere in de diepste armoede worden gestort. Dankzij het enorme stabiliserende effect van de sociale zekerheid blijft Europa gespaard van nationalistische, racistische en oorlogszuchtige bewegingen en is het risico op staatsgrepen of oorlogen erg klein.

Toch ondermijnt deze crisis de morele fundamenten van onze maatschappij. Onderzoek na onderzoek wijzen sociologen en psychologen op de toenemende achteruitgang van de geestelijke gezondheid: we gebruiken meer en meer geneesmiddelen tegen psychische aandoeningen en het aantal ziekten die men onder de noemer 'depressie' verzamelt, is aan een opmars bezig. Het ultieme symptoom van deze trend: het aantal zelfmoorden, vooral gerelateerd aan het werk, is sinds enkele jaren aan het stijgen.

Dergelijke verschijnselen laten zich moeilijk interpreteren, want geestesziekte, psychisch lijden en zelfdoding zijn individueel en hoogst subjectief. Toch merkte de Franse socioloog Emile Durkheim al in 1897 in zijn beroemde *Le suicide* op dat zelfdoding in een maatschappelijke logica past. Het fenomeen is zeldzaam in samenlevingen met sterke familiale en sociale structuren en tijdens grote collectieve mobilisaties (zoals revoluties, oorlogen of sociale bewegingen). Maar het neemt toe in troebele tijden, wanneer zin en vaste waarden verloren gaan en de mechanismen van de sociale integratie minder goed functioneren.

In *La fatigue d'être soi* breidt wetenschapshistoricus Alain Ehrenberg de analyse uit naar de hedendaagse vormen van depressie en komt ook hij tot het besluit dat de moderne geestesziekten nauw verband houden met de maatschappelijke context. Terwijl de 'neurose' uit de begintijd van de psy-

choanalyse verwees naar het lijden van een maatschappij met strenge normen die sterke schuldgevoelens oproepen, is onze 'depressie' de ziekte van een tijd waarin gehoorzaamheid en conformisme als normen vervaagd zijn en het individu alleen staat tegenover zijn verantwoordelijkheid. Het moderne individu, bevrijd van de regels van de traditie, wordt door de maatschappij aangespoord om initiatieven en verantwoordelijkheden te nemen, te bloeien en zich te ontplooiën. Sommige mensen zijn niet opgewassen tegen de sociale druk en vallen ten prooi aan een gevoel van ontoereikendheid en onvermogen dat na verloop van tijd hun zelfvertrouwen ondermijnt.

Zelfdoding neemt toe in troebele tijden, wanneer zin en vaste waarden verloren gaan

In 'normale' tijden passen wij ons aan die eisen aan door er gedeeltelijk aan te voldoen, ons er gedeeltelijk aan te onttrekken en onze toevlucht te nemen tot therapieën, middelen en medicijnen die het gevoel van onvermogen verlichten. In een crisisperiode is de aanpassing moeilijker: we hebben minder kansen om ons te ontplooiën, de concurrentie wordt harder, de druk om te presteren, ons aan te passen en verantwoordelijk te zijn, wordt zo intens dat meer en meer mensen hem niet meer kunnen verdragen. Ze storten in, ze kunnen niet meer, ze zijn op: die eenvoudige, harde woorden zeggen dat wij het collectief en individueel niet langer kunnen redden door nog meer een beroep te doen op individuele verantwoordelijkheid, persoonlijke prestaties en aanpassing aan de omstandigheden. Net als in de jaren dertig heeft onze uitgeputte samenleving collectieve oplossingen en nieuwe solidariteitsmechanismen nodig.

Wie met vragen zit over zelfdoding, kan terecht bij Tele-Onthaal (106 of www.tele-onthaal.be) of de Zelfmoordlijn (02-649.95.55 of www.zelfmoordlijn.be).

Paul Magnette is voorzitter van de PS en burgemeester van Charleroi. Zijn column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.